

ACHIZIȚII LEXICALE „ULTRARECENTE” PENTRU VOCABULARUL LIMBII ROMÂNE

(Partea a II-a; partea I a se vedea în nr. 1, 2021)

Ana VULPE, Maria ONOFRAȘ

Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0552-2214>

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9437-4326>

Rezumat: În partea a doua a studiului continuăm șirul de cuvinte și sensuri absolut noi, identificate și excerptate din mass-media din ultimul timp. Datorită prestigiului acestui tip de comunicare, cuvintele și sensurile intrate recent în limbă exercită o puternică influență asupra vorbitorilor. Însă, când se face uz de un cuvânt sau un sens nou, pe lângă utilitate, originalitate în exprimare, trebuie avută în vedere și cunoașterea exactă a formei și a conținutului acestuia. Or, preluarea lor în limbajul comun impune prudență, discernământ.

Au fost inventariate și prezentate în cadrul articolelor lexicografice (cu respectarea tuturor rigorilor) 25 de cuvinte și sensuri noi, atât împrumutate, cât și create pe teren propriu. Remarcăm, o dată în plus, că e vorba, deocamdată, de o fixare, de o semantizare primară a acestora.

Cuvinte cheie: vocabular, cuvânt-titlu, sens nou, definiție, articol lexicografic.

Abstract: In the second part of the study we continue the string of words and absolutely new meanings, identified and excerpted from the media lately. Due to the prestige of this type of communication, the words and meanings that have recently entered the language exert a strong influence on the speakers. However, when using a new word or meaning, in addition to its usefulness, originality in expression, the exact knowledge of its form and content must also be taken into account. Or, taking them over in the common language requires caution, discernment.

There were inventoried and presented in the lexicographic articles 25 new words and meanings, both borrowed and created on their own (respecting all the rigors). We notice, once again, that it is, for the time being, a fixation, a primary semantics of them.

Keywords: vocabulary, word - title, new meaning, definition, lexicographical article.

A aberá, aberéz, vb. intrans. [Din aberație (derivat regresiv); cf. fr. aberrer).] A devia de la normal sau corect; a se abate de la bunul-simț; a spune aberații. *Am zis că un asemenea „expert” nu are cum să abereze, doar prognozele lui apocaliptice sunt băgate în seamă de toată mass- media așa-zis serioasă.*

(<https://www.rostonline.ro/2022/01/octavian-jurma-cavalerul-apocalipsei-care-ori-nu-cunoaste-engleza-ori-nu-le-are-cu-matematika-ori-abereaza-intentionat/>); *Îmi dau seama cât de slab pregătiți sunt cei care aberează despre această industrie, în care este cumplit de greu să rezisti.* (<https://www.newsbucovina.ro/actualitate/284031/stefan-mandachi-ii-deseneaza-premierului-ludovic-orban-cum-functioneaza-si-ce-implicatii-are-industria-restaurantelor->); *După ce i-a ținut pe moldoveni în sărăcie, Dodon aberează cu implicarea României* (<https://60m.md/dupa-ce-i-a-tinut-pe-moldoveni-in-saracie-dodon-abereaza-cu-implicarea-romaniei/>)

Abuzatór, abuzatoáre, abuzatóri, abuzatoáre, *adj., subst. m., f.* [**a abuz** + suf. **-tor.**] (Persoană) care abuzează (sexual, fizic, emoțional) pe cineva. *Bucuria de a provoca cruzimea sau durerea și ignorarea consecințelor sunt elemente caracteristice ale abuzatorului. De cele mai multe ori abuzatorii prezintă tulburări de ordin psihic.* (<https://ernaconstantin.ro/de-ce-loveste-psihologia-abuzatorului/>); *Uneori abuzatorul stabilește o relație foarte apropiată, de prietenie sau chiar căsătorie, cu familia copilului.* (<https://www.cnpac.md/ro/cine-sunt-abuzatorii-sexuali-de-copii/>)

Billboard, *subst.* [Pr.: **bilbórd**; < engl. **billboard.**] Panou publicitar de dimensiuni mari, amplasat în aer liber, mai ales în zone cu trafic sporit. *Mijloacele bazate pe imagine pot cuprinde forme plane: afișe, grafice, fotografii, timbre, benere, billboard-uri etc.* (<http://www.spitalulfiliasi.ro/informatii/educatia-pentru-sanatate.html>); ... **billboard-uri** pe care scrie: reduceri pascale minus 50 la săpun și detergenți și mașini de spălat și la electrocasnice. E o „propagandă” anti-creștină? (<https://moldova.europalibera.org/a/24548788.html>)

Bolárd, bolárzi, *subst. m.* [Din **bolard**, după fr. **bolard.**] Element de construcție de diferite forme (din piatră, granit, beton) care separă o zonă pietonală de un carosabil, nepermițând șoferilor să parcheze în aceste zone. *Vești bune pentru locuitorii și oaspeții capitalei – în centrul Chișinăului s-a început instalarea bolarzilor de-a lungul bulevardului central!* (<https://atodos.me/a-inceput-lupta-cu-parcare-ilegala-in-centrul-chisinaului/>); *Un cititor B365.ro ne anunță că se montează din nou bolarzi anti-parcare pe Bd. Regina Elisabeta...* (<https://forum.metroousor.com/ViewTopic?TopicId=3223&PageNum=7>); **Bolarzii**, în amenajările publice, sunt obiecte foarte căutate la ora actuală, datorită nenumăratelor beneficii pe care le aduc, printre care amintim montajul ușor de realizat și întreținerea facilă. (<https://www.piatraonline.ro/bolarzii-din-granit-de-la-eleganta-la-utilitate>).

Booklet, *subst. f.* [Scris și: **buclet** (pl. **buclete**); pr.: **búcllet**; < engl. **booklet**;

cf. și rus. **buklet**.] Tipăritură asemănătoare unei broșuri, dar cu un număr redus de pagini, obținute prin fălțuire (fără a fi legate), cuprinzând o anumită informație textuală și grafică. *Bucletul era destinat femeilor de la țară, fiind distribuit prin intermediul instituțiilor medicale; Imaginea de mai sus arată frecvența de întrebuințare a termenului «booklet» în diferite țări.* (<https://educalingo.com/ro/dic-en/booklet>).

Bréxit, *subst.* [*< engl. Br(itain) + exit „ieșire”.*] Ieșire, retragere a Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord din Uniunea Europeană, adoptată de Parlamentul Britanic în urma unui referendum consultativ din data de 23 iunie 2016, și procedura desfășurată în legătură cu aceasta. *Implicațiile Brexit-ului nu se vor resimți doar în relațiile comerciale, ci și în piața muncii...* (<https://www2.deloitte.com/ro/ro/pages/tax/articles/acordul-post-brexit-se-lasa-asteptat-desi-perioada-de-tranzitie-expira-curand-ce-se-schimba-din-2021.html?nc=1>); *România va acționa pentru a fructifica oportunitățile care pot deriva din procesul Brexit, cu precădere în domeniul atragerii de investiții, în cel cultural și educațional.* (https://www.fonduri-ue.ro/images/files/documente-relevante/2018/CCMAP_2018/Prezentare_publica_Brexit.pdf)

Detubá, detubéz, *vb. tranz.* [*Cf. fr. extuber.*] (*bolnavi intubați*) A deconecta de la aparatele de respirație artificială, prin extragerea tubului din căile respiratorii, lăsând să respire de sine stătător. *O pacientă cu Covid de 65 de ani, internată la terapie intensivă și conectată la aparate, a murit după ce a fost detubată din greșeală de un brancardier.* (<https://romania.europalibera.org/a/brancardier-de-la-victor-babe%C8%99-re%C8%99Binut-de-procurori-pentru-detubarea-unei-paciente-covid-/30995956.html>)

Detubáre, detubări, *subst. n.* [*Din a detuba.*] Acțiunea de a detuba și rezultatul ei. *Medicii moldoveni arată cum are loc detubarea unui pacient cu COVID-19* <https://www.youtube.com/watch?v=72ly4RF0lWI>); *Specialiștii spun că personalul medical este cel mai mult expus pericolului în procesul detubării, deoarece atunci pacientul își curăță căile respiratorii.* (https://www.publika.md/la-spitalul-republican-se-utilizeaza-o-noua-metoda-de-intubare-si-detubare-a-bolnavilor-cu-coronavirus-imagini-care-va-pot-afecta-emotional_30715-22.html)

A diagnosticá, diagnostichez, *vb. tranz.* [*Din a diagnostică; după fr. diagnostiquer; engl. diagnose.*] (*o problemă, o situație dificilă, o defecțiune etc.*) A analiza stabilind cauzele și caracterul. *Incapacitatea oamenilor de a-și diagnostică situația; Sociologia are mult de lucru pentru a diagnostica problemele reale ale societății.* (http://corolaws.racai.ro/corola_sound_search/index).

php); De la analizarea nevoilor dumneavoastră la gestionarea proiectelor de dezvoltare durabilă, vă vom ghida pe parcurs. **Diagnosticăm** situația dumneavoastră. Oferim îndrumare strategică. (<https://www.ecocert.com/ro-RO/home>)

Eurobónd, eurobónduri, subst. n. [**euro** + **bónd** (obligațiune).] Obligațiune denominată în dolari SUA și vândută în Europa de către o bancă de investiții americană; *România analizează posibilitatea lansării unei emisiuni de eurobónduri în perioada imediat următoare*. (https://www.economica.net/romania-vrea-sa-emit-eurobónduri-in-perioada-imediat-următoare_113268.html); *Grupul „Trans-Oil” a revenit pe piețele de capitaluri internaționale, cu o nouă emisiune de eurobónduri în valoare de 400 milioane dolari, cu scadență în 2026*. (<https://agrobiznes.md/trans-oil-lanseaza-o-noua-emisiune-de-eurobónduri-in-valoare-de-400-mln-dolari.html>); *Analiștii apreciază că 6 miliarde de euro ar putea fi obținuți din emisiuni pe piața externă (eurobónduri)*. (https://www.economica.net/ing-romania-mai-are-nevoie-de-17-5-miliarde-de-euro-din-care-6-miliarde-euro-prin-emisiuni-de-eurobónduri_183791.html).

Hibernare, hibernări, subst. f. [Din **a hiberna**, după engl. **hibernate**.] Stare când computerul se dezactivează în întregime, iar odată ce este alimentat din nou, reia totul (documente, aplicații, programe deschise) de la punctul la care a rămas. *Sistem de hibernare; Dintre toate stările de economisire a energiei în Windows 10, hibernarea utilizează cea mai mică cantitate de energie*. (<https://www.offfast.com/sleep-mode/?lang=ro>); *Trebuie să existe o înțelegere a modului în care funcționează hibernarea, a tipului de efect pe care îl are asupra performanței computerului și a faptului dacă este nesănătos pentru computerul dvs. pe termen lung*. (<https://www.routech.ro/modul-de-hibernare-este-rau-pentru-computerul-dvs-tot-ce-trebuie-sa-stiti/>)

Intubá, intubéz, vb. tranz. [Din **a intuba**, după fr. **intuber**.] (pacienți grav bolnavi) A conecta la aparatele de respirație artificială prin introducerea unui tub în căile respiratorii; a supune intubației. *Noul coronavirus nu cruță nici bebelușii. Trei nou-născuți din țara noastră sunt intubați după ce au luat boala de la mame*. (https://www.publika.md/trei-nou-nascuti-din-tara-noastra-intubati-bebelusii-sunt-bolnavi-de-covid-si-nu-pot-respira-de-sine-statator_3113512.html#ixzz7IcORmS6j); *60% din cei intubați supraviețuiesc dacă este acordată asistența medicală respiratorie, dar dacă î-l intubezi după ce trei zile l-ai convins, atunci șansele sunt deja puține*”. (<https://www.jurnal.md/ro/news/6b1ff31b-4d94491e/profesorul-cojocaruoamenii-vin-la-terapie-intensivadeja-cu-speranta-de-viată-60-din-cei-intubati-supravietuiesc.html>)

Intubát, intubátă, intubáți, intubáte, adj. [Din **a intuba**.] (despre paci-

enți grav bolnavi) Care a fost supus intubației. Am luat legătura cu familiile tuturor pacienților **intubați** care erau în această unitate pentru a obține acordul familiilor pentru a-i transfera la spitale din străinătate. (<https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/doi-pacienti-din-cluj-si-trei-din-iasi-in-stare-critica-transferati-in-austria-si-polonia-1710077>); Pe lângă acordarea primului ajutor, suntem implicați și în transportarea bolnavilor **intubați**, care sunt dependenți de oxigen, dintr-un spital în altul. (<https://msmps.gov.md/comunicare/buletin-informativ/lucratorii-medicali-de-pe-ambulante-atacati-de-virus-epuizati-de-canicula/>)

Intubație, intubații, subst. n. [*< fr. intubation.*] med. Introducere a unui tub în căile respiratorii pentru a facilita procesul de respirație. Mai mulți medici din America și Italia au descoperit că starea pacienților pare să se deterioreze rapid după **intubație**. (<https://www.mediafax.ro/coronavirus/intubarea-pacientilor-cu-covid-19-mai-mult-rau-decat-bine-noul-coronavirus-schimba-tot-ce-sti-au-medicii-pana-acum-19089131>)

A întineri, întineresc, vb. intrans. [Din **a întineri**; după rus. **molodety.**] fig. (despre boli) A se extinde și la tineri; a afecta și persoanele tinere, nu doar pe cele mai în vârstă. **Cancerul mamar întinerește tot mai mult, se depistează la persoane din ce în ce mai tinere.** (<https://newsmaker.md/ro/cancerul-mamar-intinerește-vertiginos-interviu-nm-cu-un-medic-oncolog-mamolog/>); Se consideră că cancerul este boala vârstei înaintate, dar, cu părere de rău, în ultimul timp, boala **a întinerit** aproximativ cu 10 ani. (<https://msmps.gov.md/comunicare/buletin-informativ/medicul-mamolog-larisa-sofroni-depistarea-precoce-a-cancerului-mamar-poate-contribui-la-vindecarea-completa-sau-imbunatatirea-categorica-a-prognosticului/>)

A performá, performéz, vb. intrans. [*< engl. perform.*] A obține o performanță; a excela într-un domeniu. Un om riguros devine frustrat într-un mediu dezorganizat, un om creativ nu poate **performa** dacă este pus să respecte mii de proceduri. (<https://context.reverso.net/traducere/romana-engleza/performa>); Pentru **a performa**, Tatiana a luat și lecții de la artizani calificați. Noi nu avem decât să-i dorim să reușească să devină cea mai bună, iar câștigurile pe care le creează să-și găsească stăpâni pe întreg mapamondul. (https://www.canal3.md/ru/o-tanara-din-moldova-cucereste-lumea-cu-lucrarile-sale-magice_89717.html)

A resetá, resetéz, vb. tranz. [Din **a resetá**; după engl. **reset.**] 1) (un sistem, un program, o aplicație, etc. dintr-un dispozitiv) A șterge și a reinstala de la zero. O să vă explic cum se pot **reseta** toți parametrii rețelei Wi-Fi, date mobile și Bluetooth, în caz că aveți probleme cu conexiunile Wi-Fi, pe date mobile sau cu dispozitivele Bluetooth asociate sau în curs de asociere. (<https://videotutorial>)

ro/resetarea-setarilor-de-retea-pe-android-scapa-de-erorile-de-retea/) 2) și fig. (un calculator, un telefon etc.) A aduce la starea inițială, la starea în care a fost achiziționat din fabrică, ștergând orice date de utilizator. De exemplu, puteți **să resetați** PC-ul pentru a reinstala Windows de la zero sau pentru a **reseta** iPhone-ul pentru a șterge toate setările și aplicațiile. (<https://support.microsoft.com/ro-ro/windows/cum-se-re%C3%AEmprosp%C4%83teaz%C4%83-resetear%C4%83-sau-restaureaz%C4%83-pc-ul-51391d9a-eb0a-84a7-69e4-c2c1fbceb8dd>). Socotesc referendumul ca proces bine-venit: **a resetat** niște coordonate, a dezvoltat radiografia României actuale și ne-a scos din somnolență civică. (<https://episcopiahusilor.ro/biserica-referendum-si-resetare>)

Resetare, resetări, subst. f. [Din **a reseta**.] Acțiunea de a reseta și rezultatul ei. Când simți că este ceva în neregulă cu telefonul tău, atunci când intri pe net sau ai un dispozitiv bluetooth, trebuie să te gândești serios la o **resetare** a setărilor de rețea. **Resetarea** înseamnă a aduce un dispozitiv în aceeași stare în care a fost când a fost cumpărat. (<https://videotutorial.ro/resetarea-setarilor-de-retea-pe-android-scapa-de-erorile-de-retea/>); O altă situație în care se folosește procedura de **resetare** este atunci când calculatorul este invadat de foarte mulți viruși. (<https://omulbun.com/care-este-diferenta-dintre-repornire-si-resetare/>); De obicei, centrala termică de nouă generație dacă are nevoie de **resetare**, va afișa un cod de eroare. (<https://blogdeinstalati.ro/cum-resetez-centrala/>)

Retailer, retailer, subst. m. [Pr.: **ritéiler**; < engl. **retailer**.] Comerciant care vinde cu amănuntul, direct către consumatorul final; detailist. În ciuda faptului că **retailerii** vând produse care nu sunt destinate revânzării ulterioare, scara comerțului lor este foarte mare. (<https://rum.culturell.com/chto-takoe-ritejl-i-k-to-takie-ritejleri-read-455095>); *Lucrul de acasă a adus noi schimbări în ceea ce privește preferințele cumpărătorilor, iar **retailerii** care s-au adaptat rapid și au reușit să răspundă acestor nevoi au avut de câștigat.* (<https://vtex.com/ro/blog/trenduri/topul-celor-mai-mari-retaileri-din-lume-doi-dintre-ei-colaboreaza-cu-vtex/>); *Federația Națională de Retail (National Retail Federation - NRF), cea mai mare asociație a comercianților cu amănuntul din lume, a întocmit recent un clasament al celor mai influenți **retaileri** pe plan mondial.* (<https://agromedia.md/noutati/agricultura-in-lume/cei-mai-influenti-retaileri-in-2020-vezi-topul-elaborat-de-cea-mai-mare-asocatie-a-comerciantilor-cu-amanuntul-din-lume>)

Screen time subst. [Pr.: **scrin táim**; < engl. **screen time**.] Timpul petrecut în fața ecranelor (de televizor, laptop, tabletă, smartphone etc.). *Efectele **screen time-ului** asupra minții copilului. Studiile recente arată că **screen time-ul** îna-*

inte de culcare poate afecta grav vederea. **Screen time-ul** poate fi și o aplicație care permite părinților să verifice cât timp copilul se află în fața calculatorului, planșetei, smartphone-ului etc. (<https://play.google.com/store/apps/details?id=com.screentime.rc&hl=ru&gl=US>)

Spadasină, spadasine, *subst. f.* [**spadasin** + suf. -ă.] 1) Luptătoare cu spada. 2) Sportivă care practică probele de spadă. *Românca Ana-Maria Popescu a fost desemnată cea mai bună spadasină a lumii pentru a cincea oară.* (<https://m.radiochisinau.md> ›)

Teledón, teledónuri, *subst. n.* [**tele-** + **don**(ație).] Emisiune TV, care poate dura mai multe ore sau chiar zile, prin care se urmărește strângerea de bani pentru caritate sau altă cauză nobilă. *La postul public de televiziune Moldova 1 s-a desfășurat teledonul „Salvează Filarmonica” - o emisiune prin care s-a urmărit sensibilizarea populației privind tragedia Filarmonicii; Teledonul „Români Împreună” își propune să strângă fonduri pentru utilarea secțiilor ATI cu echipamente și aparatură medicală și este difuzat simultan pe cinci canale TV: Antena 1, Antena Stars, Happy Channel, ZU TV și Antena 3.* (<https://www.youtube.com/watch?v=t2eqNM-4g1E>)

Telemaratón, telemaratónuri, *subst. n.* [**tele-** + **maraton**.] *fig.* Emisiune TV de lungă durată, în cadrul căreia se organizează diverse campanii de caritate (donații bănești, produse, alte bunuri materiale). *Misiunea Socială Diaconia a Mitropoliei Basarabiei a organizat în 17 decembrie, la Chișinău, Telemaratónul național „În brațele mamei”. Evenimentul s-a desfășurat în direct la Televiziunea publică Moldova 1 și Moldova.* (<https://stiripentruviata.ro/misiunea-sociala-diaconia-a-organizat-telemaratónul-national-in-bratele-mamei-patriarhul-daniel-a-transmis-un-mesaj-de-sustinere/>); *Institutul Mamei și Copilului a primit peste un milion de euro. Baniile au fost adunați în urma unui telemaratón și au fost oferiti conducerii maternității în cadrul campaniei „Renaște Moldova”.* (<http://moldnova.eu/ro/romania-cu-banii-ministrul-cu-ladele-la-institutul-mamei-si-copilului-s-au-deschis-trei-sectii-renovate-23305.html/>)

Televoting, *subst.* [**engl. televoting**.] Sistem de vot ce se desfășoară în etape, fiecare etapă fiind corespunzătoare unei perioade de timp, care permite telespectatorilor participanți la un eveniment posibilitatea să-și susțină și să-și voteze concurentul favorit, prin efectuarea unui apel la un anumit număr de telefon. Organizatorul își rezervă dreptul să modifice modul de derulare a **televotingului**, precum și dreptul să întrerupă oricând desfășurarea **televotingului**, urmând ca aceste modificări să intre în vigoare numai după ce

ele sunt afișate. <https://www.wowbiz.ro/exatlon-adevarul-despre-sistemul-de-televoting-cum-cand-si-pe-cine-votam-la-exatlon-pentru-ca-votul-nos-tru-sa-conteze-pentru-concurentii-din-dominicana-18043819>; *Televotingul se desfășoară în perioada cuprinsă între 17.05.2019 – 31.05.2019, exclusiv în intervalele de timp comunicate în cadrul transmiterii live a edițiilor Emisiunii, începând din momentul anunțării de către prezentatorii Emisiunii a faptului că liniile pentru **televoting** sunt deschise și până în momentul anunțării de către aceiași prezentatori a închiderii liniilor pentru vot (Start vot – Stop vot).* (https://assets.protv.ro/assets/regulamente/Regulament_Televoting_RGT_2019.pdf); *În ceea ce privește voturile publicului, fiecare țară va acorda al doilea set de puncte, care vor fi acumulate în urma **televotingului** și anunțate de țara gazdă.* (https://www.publika.md/schimbare-majora-la-eurovision-2016-modificarile-anuntate-de-organizatorii-concursului_2537301.html)

Vaccinologie, subst. f. [*< fr. vaccinologie.*] 1) Ramură a științei medicale care studiază vaccinurile. *Curs internațional de vaccinologie.* 2) Ansamblu de metode, tehnici aplicate în vederea preparării vaccinurilor. *Unul dintre obiectivele majore ale Grupului de Vaccinologie a fost, de la început, organizarea de campanii dedicate pacienților. De aceea, membrii GV s-au implicat din start în organizarea Săptămânii Europene/ Internaționale a Vaccinării.* (<https://www.medichub.ro/reviste/medic-ro/grupul-de-vaccinologie-campaniile-pentru-pacienti-id-610-cmsid-51>)

(va urma)

Notă: Articolul a fost realizat în cadrul proiectului de cercetare 20.80009.1606.01 *Valorificarea științifică a patrimoniului lingvistic național în contextul integrării europene*, Institutul de Filologie Română „B. P.-Hasdeu” al MEC.